

VRHOVNO SODIŠČE
REPUBLIKE SLOVENIJE

Evidenčna številka: VS00013819

Datum odločbe: 14.06.2018

Opravitna številka II.stopnje: VSM Sodba I Cp 210/2016

Senat: Anton Frantar (preds.), Janez Vlaj (poroč.), dr. Ana Božič Penko, Vladimir Horvat, dr. Mateja Končina Peternel

Področje: ODŠKODNINSKO PRAVO

Institut: izbris iz registra stalnega prebivalstva - izbrisani - podlage odškodninske odgovornosti - protipravnost - premoženjska škoda - nepremoženjska škoda - kriteriji za odmero odškodnine - duševne bolečine zaradi okrnitve osebnostnih pravic - višina odškodnine - tek zakonskih zamudnih obresti - dopuščena revizija

Zveza: URS člen 22. ZPŠOIRSP člen 11, 12, 13, 28. ZOR člen 200

Jedro

Tožnik je odškodninsko tožbo zaradi nezakonitega izbrisa iz registra stalnega prebivalstva vložil že 29. 12. 2003 na podlagi 26. člena Ustave v zvezi z odškodninskimi določbami ZOR. Poleg tega je za konkretni primer ugotovljeno, da do vložitve tožbe tožnikov zahtevk še ni bil zastaran. To pomeni, da za tu obravnavanega tožnika 12. člen ZPŠOIRSP, ki določa omejitev skupne višine denarne odškodnine, ne velja. To pa nadalje pomeni, da je treba tožnikovo odškodninsko tožbo obravnavati po splošnih pravilih obligacijskega (natančneje odškodninskega) prava, kot to določa prvi odstavek 11. člena v zvezi s prvim odstavkom 28. člena ZPŠOIRSP, s to razliko, da bo tožnikova višina denarne odškodnine odvisna izključno od obsega njemu nastale (premoženjske in/ali nepremoženjske) škode, ki ne bo omejena z maksimalnim zneskom denarne odškodnine.

Izrek

I. Revizija toženke se zavrne.

II. Reviziji tožeče stranke se delno ugotovi:

- sodba sodišča druge stopnje se v III. in IV. točki izreka (t. j. glede odločitve o teku zakonskih zamudnih obresti) spremeni tako, da se sodba sodišča druge stopnje v III. in IV. točka izreka pravilno glasi:

"Pritožba toženke se (v celoti) zavrne in se potrdi sodba sodišča prve stopnje.";

- sodbi sodišč prve in druge stopnje se glede odločitve o zahtevku za nepremoženjsko škodo (delno II. točka izreka sodbe sodišča druge stopnje) in glede odločitve o stroških postopka (I. in V. točka izreka sodbe sodišča druge stopnje) razveljavita ter se zadeva v tem obsegu vrne sodišču prve stopnje v novo sojenje.

V ostalem delu (glede izpodbijane in nespremenjene odločitve o zahtevku za premoženjsko škodo) se pritožba tožeče stranke zavrne.

III. V ostalem delu se revizija tožeče stranke zavrne.

IV. Odločitev o revizijskih stroških se pridrži za končno odločbo.

Obrazložitev

1. Sodišče prve stopnje je toženki naložilo, da mora tožeči stranki (v nadaljevanju tožnik)¹ plačati znesek 17.213,31 EUR z obrestmi, kot so razvidne iz prvega odstavka izreka sodbe sodišča prve stopnje. V presežku je tožbeni zahtevek zavrnilo.

2. Sodišče druge stopnje je pritožbi tožnika in toženke glede odločitve o glavni stvari (t. j. plačila glavnice v višini 17.213,31 EUR) zavrnilo in v tem delu potrdilo sodbo sodišča prve stopnje. Delno pa je ugodilo pritožbi toženke in zmanjšalo njeno obrestno obveznost, pa tudi pritožbi tožnika in zmanjšalo njegovo stroškovno obveznost.

3. Zoper sodbo sodišča druge stopnje je toženka vložila predlog za dopustitev revizije, ki mu je Vrhovno sodišče ugodilo in revizijo s sklepom II DoR 353/2016 dopustilo glede vprašanj, ali je v konkretnem primeru ob pravilni uporabi materialnega prava glede višine odškodnine potrebno upoštevati določbe 12. člena Zakona o povračilu škode osebam, ki so bile izbrisane iz registra stalnega prebivalstva (v nadaljevanju ZPŠOIRSP) o omejitvi odškodnine in določbe 13. člena o rokih plačila; in presojo revizijskega razloga zmotne uporabe materialnega prava v luči določbe 11. člena ZPŠOIRSP. Na podlagi omenjenega sklepa (dopuščen revizija; tretji odstavek 367. člena Zakona o pravdnem postopku, v nadaljevanju ZPP) je toženka zoper drugostopenjsko sodbo vložila pravočasno revizijo zaradi revizijskih razlogov zmotne uporabe materialnega prava in bistvenih kršitev določb postopka. Navaja, da je sodišče druge stopnje zmotno uporabilo materialno pravo, ker pri svoji odločitvi ni upoštevalo določil 11., 12. in 13. člena ZPŠOIRSP. Meni, da na podlagi ZPŠOIRSP prvotnemu tožniku pripada bistveno nižja odškodnina od prisojene, in sicer največ do 7.500,00 EUR, ker je bil izbrisan iz registra stalnega prebivalstva od 26. 2. 1992 do 25. 4. 1996, t. j. 50 mesecev. V nadaljevanju navaja, da morajo biti po 11. členu ZPŠOIRSP izpolnjene vse predpostavke za odškodninsko odgovornost toženke, vendar v tu obravnavanem primeru protipravno ravnanje države ni izkazano. Napačen je namreč zaključek, da je država ravnala protipravno, ko je zavrnila izdajo osebnega delovnega dovoljenja na podlagi protiustavnega Zakona o zaposlovanju tujcev (v nadaljevanju ZZT) iz leta 1992. Nezaposlenost prvotnega tožnika in izguba dohodka tudi ni v vzročni zvezi z njegovim stalnim prebivališčem, saj stalno prebivališče ni bilo pogoj za pridobitev osebnega delovnega dovoljenja prvotnega tožnika, kot državljana bivše SFRJ, po 23. členu ZZT. Vztraja tudi, da je zahtevek zastaran. Graja še višino, ker prvotni tožnik ni storil ničesar, da bi

škodo preprečil ali zmanjšal in ob tem povzema njegovo izpovedbo. Predlaga, naj revizijsko sodišče reviziji ugotovi in izpodbijano sodbo spremeni tako, da tožbeni zahtevek zavrne, oziroma odškodnino omeji v skladu z 12. členom ZPŠOIRSP.

4. Zoper sodbo sodišča druge stopnje je tudi tožnik (oz. njegova pravna naslednica) vložil "direktno" revizijo zaradi revizijska razloga zmotne uporabe materialnega prava in bistvenih kršitev določb postopka. Navaja, da je stališče sodišča druge stopnje o zastaranju zahtevkov iz naslova zamudnih obresti do dne 29. 12. 2000 (t. j. tri leta pred vložitvijo tožbe) arbitrarno, saj če prvotni tožnik ni imel realnih možnosti za uveljavljanje glavne terjatve iz naslova odškodnine, ni mogel uveljavljati tudi zamudnih obresti na glavno terjatev. Enaki razlogi, ki so prvotnemu tožniku preprečevali uveljavljanje glavne terjatve, so mu preprečevali tudi vložitev tožbe za zamudne obresti (ob tem se sklicuje na zadevo Up-130/13). Opozarja tudi na odločbo U-I-300/04. V zvezi z zavrnitvijo zahtevka iz naslova premoženjske škode za obdobje po pridobitvi osebnega delovnega dovoljenja trdi, da je obrazložitev sodbe sodišča prve stopnje tako skopa, da je obremenjena s kršitvijo iz 8. točke drugega odstavka 339. člena ZPP in s kršitvijo 22. člena Ustave, sodbi sodišča druge stopnje pa očita arbitrarnost in kršitev razpravnega načela v 29., 30., 31. in 32. točki obrazložitve. Trdi, da je arbitrarno tudi stališče, da je bila protipravnost v celoti odpravljena z izdajo osebnega delovnega dovoljenja za nedoločen čas in skuša predstaviti sklep, da je toženka odgovorna tudi za nezaposlenost prvotnega tožnika po izdaji delovnega dovoljenja (saj je zaposlitev lahko iskal šele s 46 leti in to v obdobju, ko so se razmere na trgu delovne sile izrazito poslabšale). V zvezi z zavrnitvijo zahtevka iz naslova nepremoženjske škode pa sodišču druge stopnje očita, da je prezrlo, da je prvotni tožnik v tožbi zatrjeval (poleg kršitve pravice do dela, ki ima s preprečevanjem dela za posledico tudi kršitev pravic iz 34. in 35. člena Ustave, ob tem se sklicuje na odločbo Up-183/1997) tudi duševne bolečine zaradi kršitev drugih ustavnih oziroma osebnostnih pravic, in sicer zasebnosti, dostojanstva in družinskega življenja. Nadalje (v zvezi s pravico do dela) trdi, da ni ustavno dopustnega razloga, da bi zakonodajalec med pravico in svoboščino razlikoval, saj je meja med njima zabrisana. Zato v konkretnem primeru v okvir osebnostnih pravic sodijo tudi z Ustavo in mednarodnimi akti zagotovljene svoboščine. Opozarja še na odločbo Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP) Sidabras in Diziautas proti Litvi. Predlaga, naj revizijsko sodišče reviziji ugotovi in izpodbijano sodbo spremeni tako, da tožbenemu zahtevku v celoti ugotovi.

5. Revizija toženke je bila vročena tožniku, ki je nanjo odgovoril in predlagal njeno zavrženje oziroma zavrnitev.

6. Revizija tožnika je bila vročena toženki, ki nanjo ni odgovorila.

7. Revizija toženke ni utemeljena, revizija tožnika pa je delno utemeljena.

8. V tej zadevi je (sedaj že pokojni) tožnik vložil odškodninsko tožbo zaradi nezakonitega izbrisa iz registra stalnega prebivalstva; zahteva plačilo odškodnine za premoženjsko škodo (v obliki izgube zaslužka) in nepremoženjsko škodo (zaradi duševnih bolečin zaradi okrnitve osebnostne pravice).

O neutemeljenosti toženkine revizije

9. Ustavno sodišče je z odločbo U-I-80/16, U-I-166/16 in U-I-173/16 z dne 15. 3. 2018 odločilo, da se 12. člen (ki določa maksimalno skupno višino denarne odškodnine, ki jo lahko pridobi oškodovanec v sodnem postopku) v zvezi s prvim odstavkom 28. člena ZPŠOIRSP² razveljavi, kolikor se nanaša na oškodovance, ki so odškodninske zahtevke zoper državo vložili pred začetkom uporabe tega zakona in katerih zahtevki

do tedaj niso bili zastarani.

10. ZPŠOIRSP je bil sprejet v letu 2013, tožnik pa je tu obravnavano odškodninsko tožbo zaradi nezakonitega izbrisa iz registra stalnega prebivalstva vložil že 29. 12. 2003 na podlagi 26. člena Ustave v zvezi z odškodninskimi določbami Zakona o obligacijskih razmerjih (v nadaljevanju ZOR). Poleg tega je v konkretnem primeru Ustavno sodišče z odločbo Up-130/13 z dne 16. 2. 2016 razveljavilo stališče Višjega in Vrhovnega sodišča (gre za odločbi VSM I Cp 989/2009 z dne 19. 8. 2009 in II Ips 70/2010) o zastaranju odškodninskih zahtevkov za škodo, nastalo zaradi protipravnega ravnanja države kot nesprejemljivo z vidika ustavne zahteve, da mora sodišče pravila o zastaralnih rokih uporabiti glede na okoliščine posameznega primera tako, da stranki ni nesorazmerno oteženo ali celo preprečeno uveljavljanje zahtevkov, ki jih ima na razpolago. Upošteva je navedeno stališče (Ustavnega sodišča v odločbi Up-130/13) je sodišče druge stopnje v izpodbijani sodbi zavzelo stališče, da je zastaranje tožnikovega odškodninskega zahtevka začelo teči šele s sprejemom (upravne) sodbe Vrhovnega sodišča I Up 837/2000 z dne 16. 9. 2004, s katero je sodišče odpravilo protipravno stanje, nastalo zaradi neizdaje osebnega delovnega dovoljenja tožniku (pri čemer Vrhovno sodišče navedeno stališče sodišča druge stopnje v zvezi z zastaranjem tožnikovega odškodninskega zahteva sprejme kot materialnopravno pravilno). Vse navedeno torej pomeni, da za tu obravnavanega (sedaj že pokojnega) tožnika (upošteva je odločbo U-I-80/16, U-I-166/16 in U-I-173/16 z dne 15. 3. 2018) 12. člen ZPŠOIRSP, ki določa omejitev skupne višine denarne odškodnine, ne velja. To pa nadalje pomeni, da je treba tožnikovo odškodninsko tožbo obravnavati po splošnih pravilih obligacijskega (natančneje odškodninskega) prava, kot to določa prvi odstavek 11. člena v zvezi s prvim odstavkom 28. člena ZPŠOIRSP, s to razliko, da bo tožnikova višina denarne odškodnine odvisna izključno od obsega njemu nastale (premoženjske in/ali nepremoženjske) škode, ki ne bo omejena z maksimalnim zneskom denarne odškodnine (ker je Ustavno sodišče za primer oškodovancev, v katere sodi tudi tožnik, 12. člen ZPŠOIRSP razveljavilo).

11. V konkretnem primeru sodišče prve stopnje ni sodilo po ZPŠOIRSP, ker v času sojenja na prvi stopnji ta zakon še ni obstajal, sodišče druge stopnje pa je tožnikovo odškodninsko tožbo obravnavalo po splošnih pravilih odškodninskega prava, kar je glede na prej navedeno materialnopravno pravilno.

12. Iz dejanskih ugotovitev sodišča prve stopnje, ki jim je pritrdilo sodišče druge stopnje, izhaja, da je prvotni tožnik A. A. (rojen leta 1955) na ozemlju RS bival od leta 1985 do svoje smrti (18. 1. 2014), vendar ob osamosvojitvi RS ni zaprosil za sprejem v državljanstvo RS, zato so se zanj 26. 2. 1992 začele uporabljati določbe Zakona o tujcih (ZTuj) in je bil posledično na ta dan izbrisan iz registra stalnega prebivalstva RS. Tožnik je dne 25. 4. 1996 dobil dovoljenje za začasno prebivanje, dne 3. 5. 1996 pa še dovoljenje za stalno prebivanje v RS. 5. 2. 1997 je vložil prošnjo za izdajo osebnega delovnega dovoljenja za nedoločen čas po ZZT in prošnja je bila zavržena 16. 6. 1997. Tožnik od 5. 3. 1997 do 18. 4. 2001 ni imel osebnega delovnega dovoljenja in v tem obdobju ni mogel dobiti redne zaposlitve; pridobil ga je šele dne 18. 4. 2001. Tožnik je dokazal, da bi se, v kolikor bi imel osebno delovno dovoljenje, lahko zaposlil in prejemal plačo v skladu s kolektivno pogodbo in svojo izobrazbo – gimnazijski maturant. Tožnik pa ni uspel dokazati, da tudi po pridobitvi osebnega delovnega dovoljenja ni dobil zaposlitve zaradi ravnanja toženke.

13. Upošteva je navedeno dejansko stanje je odločitev sodišča prve stopnje o priznanju tožniku odškodnine za premoženjsko škodo, nastalo zaradi nezmožnosti zaposlitve (samo) za obdobje od 21. 4. 1997 do 21. 6. 2001, potrjena s strani pritožbenega sodišča, materialnopravno pravilna. Za toženko sporen obstoj protipravnosti ravnanja države je namreč izkazan že s samim dejstvom, da brez izbrisa tožnika iz registra stalnega prebivalstva (ki predstavlja protipravno ravnanje države) tožnikova vloga za izdajo

osebnega delovnega dovoljenja ne bi bila zavržena, pri čemer vzročno zvezo med izbrisom iz registra stalnega prebivalstva in nastalo premoženjsko škodo (ki s strani toženke, razen v okviru 12. člena ZPŠOIRSP, ni izpodbijana) izkazuje prav zavržena vloga za izdajo osebne delovnega dovoljenja po ZZT.

O neutemeljenosti tožnikove revizije

14. Neutemeljena je tožnikova teza, da sta odločitvi sodišč prve in druge stopnje obremenjeni s kršitvijo iz 22. člena Ustave v delu, ki se nanaša na njegov zahtevek iz naslova premoženjske škode za obdobje po pridobitvi osebne delovnega dovoljenja. Sodišče prve stopnje je sicer kratke, vendar jasne razloga za zavrnitev zahtevka v tem delu navedlo v zadnjem odstavku na sedmi strani svoje sodbe; pritožbeno sodišče pa tudi v tem delu ni odločilo niti arbitrarno niti ni preslišalo tožnikovih pritožbenih navedb, saj je v svoji sodbi v točkah od 25 do 32 obširno odgovorilo, zakaj (po izdaji osebne delovnega dovoljenja tožniku) kumulativno zahtevani pogoji za obstoj odškodninske odgovornosti niso več podani. Zato zatrjevana kršitev iz 8. točke drugega odstavka 339. člena ZPP in 22. člena Ustave ni podana.

15. Vrhovno sodišče je že prej smiselno navedlo, da je bila z izdajo osebne delovnega dovoljenja tožniku odpravljena protipravnost ravnanja države. Ker torej že protipravnost (kot eden izmed kumulativno zahtevanih pogojev za obstoj odškodninske odgovornosti države) za obdobje po izdaji osebne delovnega dovoljenja tožniku ni podana, je odločitev o zavrnitvi zahtevka za plačilo premoženjske škode za obdobje po izdaji osebne delovnega dovoljenja, materialnopravno pravilna.

O utemeljenosti tožnikove revizije

16. Utemeljena pa je tožnikova revizija v delu, ko izpodbija odločitev sodišča druge stopnje, da je zahtevek iz naslova zakonskih zamudnih obresti od prisojenih zneskov za premoženjsko škodo (do tri leta pred vložitvijo tožbe) zastaral. Takšno stališče je za konkretno zadevo glede na razlago pravil o zastaranju v odločbah Ustavnega sodišča Up-130/13 in Up-1177/12, Up-89/14, v katerih je posebej poudarjeno, da je treba pri uporabi pravil o zastaranju upoštevati posebne okoliščine, v katerih so bile izbrisane osebe, nesprejemljivo. Pa tudi sicer je po naravi stvari zastaranje obresti kot postranskih terjatev vezano na zastaranje glavnega zahtevka.

17. Glede začetka teka zakonskih zamudnih obresti je Vrhovno sodišče že v zadevi II Ips 34/2017 zavzelo stališče, da se (tudi po ZPŠOIRSP) za določitev začetka teka zakonskih zamudnih obresti uporabljajo splošne določbe zakona, ki ureja obligacijska razmerja. To pomeni, da je tudi v konkretnem primeru za določitev začetka teka zakonskih zamudnih obresti treba uporabiti splošne določbe obligacijskega prava (s prej navedeno posebej prilagojeno razlago pravil o zastaranju in za konkretni primer brez omejitve na maksimalni znesek denarne odškodnine, ker za tu obravnavanega oškodovanca 12. člen ZPŠOIRSP ne velja). To pa narekuje zaključek, da je treba glede teka zakonskih zamudnih obresti od prisojenih zneskov za premoženjsko škodo reviziji tožnika delno ugoditi in sodbo sodišča druge stopnje v tem delu ustrezno spremeniti (prvi odstavek 380. člena ZPP) ter glede teka zakonskih zamudnih obresti od prisojenih zneskov za premoženjsko škodo vzpostaviti prvostopenjsko sodbo.

18. Nadalje je utemeljena tožnikova revizija tudi v delu, ko izpodbija odločitev o zavrnitvi zahtevka iz naslova nepremoženjske škode. Drži namreč njegova revizijska teza, da je že v tožbi (smiselno) zahteval odškodnino za pretrpljene duševne bolečine zaradi okrnitve osebnostne pravice s tem, ko je (v tožbi) navedel, da je njegov položaj "drugorazrednega državljana" vplival na njegovo družinsko življenje; da je

položaj odvisnosti zaradi vzdrževanja po partnerki vplival na njegovo samopodobo in samospoštovanje; in da je zaradi vsega navedenega zelo trpel (primerjaj list št. 7 sodnega spisa). Zato je materialnopravno zgrešen zaključek sodišč prve in druge stopnje, da v konkretnem primeru tožnik ne vtožuje pravno priznane oblike nepremoženjske škode po 200. členu ZOR.

19. Ker se je torej izkazalo, da je zaradi nepravilnega materialnopravnega izhodišča sodišč prve in druge stopnje dejansko stanje glede odločitve o zahtevku za nepremoženjsko škodo ostalo pomanjkljivo ugotovljeno, je revizijsko sodišče na podlagi drugega odstavka 380. člena ZPP tožnikovi reviziji delno ugodilo, sodbi sodišč druge in prve stopnje v delu, ki se nanaša na odločitev o nepremoženjski škodi, in glede odločitve o stroških postopka razveljavilo ter zadevo v tem obsegu vrnilo sodišču prve stopnje v novo sojenje, da odloči o tožnikovem zahtevku za nepremoženjsko škodo (torej o obstoji vzročne zveze in škode ter njene višine) v okviru trditvene podlage. Ob tem velja še dodati, da je o višini odškodnine za nepremoženjsko škodo Vrhovno sodišče že odločalo v zadevah II Ips 170/2016, II Ips 255/2016 in II Ips 130/2016, v katerih je poudarilo, da ni odločilen le čas, v katerem tožnik ni imel urejenega statusa, ampak tudi druge okoliščine, ki posameznega oškodovanca ločujejo od preostalih (npr. nezaposlenost, izgon iz države, ločenost od družine, posledičen razpad zakona, družinskih vezi in podobno).

20. Na koncu velja še odgovoriti, da je v konkretnem primeru ob pravilni uporabi materialnega prava treba upoštevati tudi določbo 13. člena ZPŠOIRSP (ki določa roke in način izplačila denarne odškodnine), zato naj sodišče, če bo tožniku prisodilo tudi odškodnino za nepremoženjsko škodo, pri oblikovanju izreka upošteva 13. člen ZPŠOIRSP. Način obročnega plačila je bil v zakonu določen na podlagi ocene, da bi bilo s takojšnjim plačilom celotnih odškodnin, zaradi njihovih višin in velikega števila upravičencev, lahko ogroženo zagotavljanje drugih pravic, zlasti pravic s področja socialne države. Razlog za določitev obročnega plačila je zagotoviti, da državni proračun ne bo preveč obremenjen zaradi plačila številnih (visokih) odškodnin v kratkem časovnem obdobju, zato ga je treba pri prisoji odškodnine za nepremoženjsko in/ali premoženjsko škodo upoštevati. Ob tem Vrhovno sodišče še dodaja, da v konkretni zadevi odločitve glede prisojene odškodnine za premoženjsko škodo v smislu določbe 13. člena ZPŠOIRSP ni spreminjalo izključno zato, ker toženka tega v reviziji izrecno ne zahteva.

21. Glede na vse navedeno je revizijsko sodišče toženkinu revizijo kot neutemeljeno (v celoti) zavrnilo (378. člen ZPP). Tožnikova revizija pa je delno utemeljena, zato je Vrhovno sodišče glede odločitve o teku zakonskih zamudnih obresti od prisojenih zneskov za premoženjsko škodo sodbo sodišča druge stopnje ustrezno spremenilo; glede odločitve o zavrnitvi zahtevka iz naslova nepremoženjske škode in glede odločitve o stroških postopka pa je sodbi sodišč druge in prve stopnje razveljavilo ter zadevo v tem obsegu vrnilo sodišču prve stopnje v novo sojenje. V preostalem delu je tudi tožnikovo revizijo kot neutemeljeno zavrnilo (378. člen ZPP).

22. Odločitev o priglašeni revizijski stroški se pridrži za končno odločbo (tretji odstavek 165. člena ZPP).

-----
¹ Vrhovno sodišče bo v nadaljevanju za tožečo stranko zaradi jasnosti obrazložitve uporabljalo izraz tožnik.

² Prvi odstavek 28. člena ZPŠOIRSP določa, da se sodni postopki za povračilo škode, nastale zaradi izbrisa iz registra stalnega prebivalstva, ki so bili začeti do začetka uporabe tega zakona in o njih še ni

pravnomočno odločeno, končajo po določbah tega zakona.

Datum zadnje spremembe: 14.08.2018